

ХАРКІВСЬКА ДЕРЖАВНА АКАДЕМІЯ ДИЗАЙНУ І МИСТЕЦТВ

Факультет	Образотворче мистецтво	Рівень вищої освіти	перший (бакалаврський)
Кафедра	Рисунку	Рік навчання	2
Галузь знань	02 Культура і мистецтво	Вид дисципліни	Нормативна
Спеціальність	023 Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація	Семестри	2

Рисунок

4 семестр (2024-2025)

27 січня — 10 травня

Викладач	Сенін Віталій Павлович
E-mail	Senin.vitalii@ksada.org
Заняття	група Г22-1, ауд. дистанційно, за розкладом ауд. дистанційно
Консультації	за домовленістю
Адреса	ауд. 32, поверх 2, корпус 1, вул. Мистецтв 8
Телефон	(057) 706-02-81 (кафедра рисунка)

КОМУНІКАЦІЯ З ВИКЛАДАЧЕМ

Заняття та консультації з викладачем відбуваються в академії згідно розкладу у визначені дні та години. Поза заняттями офіційним каналом комунікації з викладачем є листування електронною поштою або месенджери. В разі необхідності додаткової консультації ескізи робіт студентів, запитання можуть бути надіслані на пошту викладача чи у месенджери. Умови листування: 1) у листі обов'язково має бути зазначена назва дисципліни (Рисунок) та ім'я автора; 2) файли підписувати таким чином: *прізвище, назва дисципліни, тема завдання*.

ПЕРЕДУМОВИ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Передумовою для вивчення дисципліни «Рисунок» є певний обсяг знань з креслення, перспективи, пластичної анатомії. Студент отримує повну підтримку при опрацюванні матеріалу з нормативної дисципліни та у практичній роботі.

НАВЧАЛЬНІ МАТЕРІАЛИ

Гіпсові моделі із методичного фонду. Приклади рисунків студентів із академічного фонду. Електронний ресурс: взірці класичного та сучасного світового рисунка. Додаткова література з дисципліни.

НЕОБХІДНЕ ОБЛАДНАННЯ

Виконання завдань потребує наступні матеріали: мольберт, папір для рисунку (розмір згідно завдання та композиції), олівці різної м'якості, ластик. Для творчих завдань – такі графічні матеріали: сепія, сангіна, вугілля та інші.

МЕТА Й ЗАВДАННЯ КУРСУ

Ключовими моментами у навчанні студента є розвиток наступних знань та навиків:

- образне композиційне мислення, розвинуте у результаті постійної праці над осмисленням змісту завдання;
- вміння виразити пластику та пропорції визначеної натури в багатстві та цільності складових елементів: просторі, середовищі, об'єму форми, світлотіні, взаємодії предметних та композиційних елементів, фактурі матеріалу, індивідуальних властивостей.

Різновиди рисунків, виконання яких потребує системного підходу – начерки з натури, яка рухається, та короткотривалі замальовки. Виконання таких завдань формує:

- відчуття правильних пропорцій, окомір, базові композиційні навички;
- вміння на основі придбаних знань малювати по уяві та пам'яті, що є важливим для творчої діяльності художника;
- вільне володіння технічними засобами відображення, що сприяє розвитку індивідуальних можливостей художника у відтворенні його творчих задумів.

Глибоке критичне освоєння мистецької спадщини, аналіз рисунків визнаних майстрів і виконання копій з них допомагає творчому зростанню молодого художника, підвищуючи його культуру та художній смак.

Знання і навички формуються поступово – від простих завдань до складних.

Завершена робота повинна відповідати всім вимогам академічного рисунку.

ОПИС ДИСЦИПЛІНИ

Згідно з навчальним планом, що ухвалений методичною радою ХДАДМ 4 семестр має: кредитів 2 ECTS, 150 навчальних годин, у тому числі 75 – аудиторних занять та 75 поза аудиторних, самостійних).

4 семестр містить: 2 модулі, 4 завдання за темою: Стояча оголена постать людини з опорою на одну ногу.

1 МОДУЛЬ містить 2 практичних завдання:

- 1) Творче завдання: «рисунок міського пейзажу» (образ міста, вільна техніка).
- 2) «Рисунок верхніх та нижніх кінцівок у їх взаємозв'язку на живій моделі».

2 МОДУЛЬ містить 2 практичних завдання:

- 3) Короткочасні творчі начерки фігури людини.
- 4) Екзаменаційне завдання: «жива оголена постать людини з опорою на одну ногу», у зв'язку з простором, мета: поставити фігуру на площину, знайти рух, пропорції, характер моделі. Конструктивно-об'ємна побудова постаті людини.

ФОРМАТ ДИСЦИПЛІНИ

Метод повідомлення нових знань – практична робота в процесі виконання серії завдань. Основна форма вивчення курсу – практичні завдання.

Основна форма вивчення курсу – комбінація практичної академічної і творчої роботи при виконанні аудиторних та поза аудиторних завдань в контексті учбового курсу.

Мета запропонованих завдань – виконання вправ за принципом послідовного ускладнення учбових задач, пов'язаних між собою смисловим навантаженням.

ФОРМАТ СЕМЕСТРОВОГО КОНТРОЛЮ

Програмою передбачено рубіжні етапи контролю у формі поточних переглядів етапів процесу роботи виконаних завдань.

Підсумковий контроль засвоєння знань здійснюється у формі екзаменаційних переглядів.

ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ

Національна	Бали	ECTS	Диференціація А (внутрішня)	Національна	Бали	ECTS
відмінно	90–100	A	A+ 98–100	задовільно	64–74	D
			A 95–97		60–63	E
			A- 90–94	незадовільно	35–59	FX
добре	82–89	B		незадовільно	0–34	F

	75–81	С	(повторне проходження)		
--	-------	---	------------------------	--	--

ПРАВИЛА ВИКЛАДАЧА

Дисциплінарна та організаційна відповідальність. Викладач несе відповідальність за координацію процесу занять, а також створення атмосфери, сприятливої до відвертої дискусії та пошуку необхідних питань з дисципліни. Особливу увагу викладач повинен приділити досягненню програмних результатів навчання дисципліни. В разі необхідності викладач має право на оновлення змісту навчальної дисципліни на основі найновіших досягнень і сучасних практик у відповідній галузі, про що повинен попередити студентів. Особисті погляди викладача з тих чи інших питань не мають бути перешкодою для реалізації студентами процесу навчання.

Викладач повинен створити безпечні та комфортні умови для реалізації процесу навчання особам з особливими освітніми потребами (в межах означеної аудиторії).

Міжособистісна відповідальність. У разі відрядження, хвороби або іншої важливої причини, викладач має право перенести заняття на інший день за умови узгодженості з адміністрацією та існуючим розкладом занять. Про дату, час та місце проведення занять викладач інформує студентів через старосту групи.

ПРАВИЛА ЗДОБУВАЧА

Під час занять студенти повинні обов'язково вимкнути звук мобільних телефонів. За необхідності студент має право на дозвіл вийти з аудиторії. Вітається власна думка з теми заняття, яка базується на аргументованій відповіді та доказах, зібраних під час практичних або самостійних занять.

ПОЛІТИКА ВІДВІДУВАНOSTI

Недопустимі пропуски занять без поважних причин (причини пропуску мають бути підтверджені необхідними документами або попередженням викладача). Не вітаються запізнення на заняття. У разі пропуску занять, студент має самостійно опрацювати матеріали тем і підтвердити їх опанування відповідними нотатками, а також практичною роботою. Довгострокова відсутність студента на заняттях без поважних причин дає підстави для незаліку з дисципліни і його можливого подальшого відрахування. Додаткові заняття з такими студентами не передбачені. Відсутність практичних завдань на поточних переглядах безпосередньо впливає на зниження підсумкової оцінки (мінус 3 бали за кожний пропуск).

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ

Під час навчання студенти зобов'язані дотримуватися правил академічної доброчесності. Жодні форми порушення академічної доброчесності не толеруються. Якщо під час рубіжного контролю визначено плагіат – тобто суттєве запозичення або копіювання в практичній роботі чужих матеріалів, студент не отримає бали за тему. Він зобов'язаний її переробити, в цьому випадку нараховується лише 50% від максимальної кількості балів за цю частину. Якщо факт академічної недоброчесності зафіксований на екзаменаційному перегляді – студент максимально отримує тільки ті бали, що були зараховані за попередні етапи контролю. **Корисні посилання:** <https://zakonodavstvo.com/zakon-ukrajiny/stattya-akademichna-dobrochesnist-325783.html>
<https://saiup.org.ua/novyny/akademichna-dobrochesnist-shho-v-uchniv-ta-studentiv-na-dumtsi/>

РОЗКЛАД КУРСУ

Дата	Тема	Вид заняття	Зміст	Годин	Рубіжний контроль
1	1, 3	практичні	Вступ до курсу. Вступна бесіда, постановка задач на	3	

			перше та третє завдання семестру. Композиційні пошуки міського пейзажу.			
2	1	практичні	Рисунок міського пейзажу. Пошук композиційного рішення.	2	Поточний перегляд	
3	1	практичні	Рисунок міського пейзажу. Пошук композиційного рішення.	3	Поточний перегляд	
4		практичні	Рисунок міського пейзажу. Затвердження композиційного рішення. Початок роботи на форматі.	2	Поточний перегляд	
5	1	практичні	Рисунок міського пейзажу. Робота на форматі.	3	Поточний перегляд	
6	1, 3	практичні	Рисунок міського пейзажу. Робота на форматі.	2	Поточний перегляд начерків фігури людини	
7	1	практичні	Рисунок міського пейзажу. Робота на форматі.	3	Поточний перегляд	
8	1	практичні	Рисунок міського пейзажу. Робота на форматі.	2	Поточний перегляд	
9	1	практичні	Рисунок міського пейзажу. Завершення роботи над міським пейзажем.	3	Поточний перегляд	
10	1	практичні	Рисунок міського пейзажу. Завершення роботи над міським пейзажем.	2	Поточний перегляд	
11	2	практичні	Рисунок верхніх кінцівок у їх взаємозв'язку на живій моделі. Пошуки композиційного рішення. Затвердження рішення на форматі.	3	Поточний перегляд	
12	2, 3	практичні	Рисунок верхніх кінцівок у їх взаємозв'язку на живій моделі. Лінійно-конструктивна побудова на форматі.	2	Поточний перегляд начерків фігури людини	
13	2	практичні	Рисунок верхніх кінцівок у їх взаємозв'язку на живій моделі. Анатомічний аналіз та обґрунтованість. Тональне моделювання, деталізація та узагальнення.	3	Поточний перегляд	
14	2	практичні	Рисунок верхніх кінцівок у їх взаємозв'язку на живій моделі. Анатомічний аналіз та обґрунтованість. Тональне моделювання, деталізація та узагальнення.	2	Поточний перегляд	
15	2	практичні	Рисунок верхніх кінцівок у	3	Поточний перегляд	

			їх взаємозв'язку на живій моделі. Завершення роботи над завданням: тональне врівноваження, узагальнення та деталізація усього графічного листа.		
16	2	практичні	Рисунок верхніх кінцівок у їх взаємозв'язку на живій моделі. Завершення роботи над завданням: тональне врівноваження, узагальнення та деталізація усього графічного листа.	2	Поточний перегляд
17	2	практичні	Рисунок нижніх кінцівок у їх взаємозв'язку на живій моделі. Пошуки композиційного рішення. Затвердження рішення на форматі.	3	Поточний перегляд
18	2, 3	практичні	Рисунок нижніх кінцівок у їх взаємозв'язку на живій моделі. Лінійно-конструктивна побудова на форматі.	2	Поточний перегляд начерків фігури людини
19	2	практичні	Рисунок нижніх кінцівок у їх взаємозв'язку на живій моделі. Анатомічний аналіз та обґрунтованість. Тональне моделювання, деталізація та узагальнення.	3	Поточний перегляд
20	2	практичні	Рисунок нижніх кінцівок у їх взаємозв'язку на живій моделі. Анатомічний аналіз та обґрунтованість. Тональне моделювання, деталізація та узагальнення.	2	Поточний перегляд
21	2	практичні	Рисунок нижніх кінцівок у їх взаємозв'язку на живій моделі. Завершення роботи над завданням: тональне врівноваження, узагальнення та деталізація усього графічного листа.	3	Поточний перегляд
22	2	практичні	Рисунок нижніх кінцівок у їх взаємозв'язку на живій моделі. Завершення роботи над завданням: тональне врівноваження, узагальнення та деталізація усього графічного листа.	2	Поточний перегляд
23	4	практичні	Екзаменаційне завдання: жива оголена постать	3	Поточний перегляд

			людини з опорою на одну ногу. Пошуки композиційного рішення. Затвердження рішення на форматі. Лінійно-конструктивна побудова.		
24	4, 3	практичні	Екзаменаційне завдання: жива оголена постать людини з опорою на одну ногу. Лінійно-конструктивна побудова з урахуванням пропорцій на форматі. Пошук пластичного рішення.	2	Поточний перегляд начерків фігури людини
25	4	практичні	Екзаменаційне завдання: жива оголена постать людини з опорою на одну ногу. Анатомічний аналіз та обґрунтованість. Тональне моделювання, деталізація та узагальнення.	3	Поточний перегляд
26	4	практичні	Екзаменаційне завдання: жива оголена постать людини з опорою на одну ногу. Анатомічний аналіз та обґрунтованість. Тональне моделювання, деталізація та узагальнення.	2	Поточний перегляд
27	4	практичні	Екзаменаційне завдання: жива оголена постать людини з опорою на одну ногу. Анатомічний аналіз та обґрунтованість. Тональне моделювання, деталізація та узагальнення.	3	Поточний перегляд
28	4	практичні	Екзаменаційне завдання: жива оголена постать людини з опорою на одну ногу. Анатомічний аналіз та обґрунтованість. Тональне моделювання, деталізація та узагальнення.	2	Поточний перегляд
29	4	практичні	Екзаменаційне завдання: жива оголена постать людини з опорою на одну ногу. Завершення роботи: тональне врівноваження, узагальнення та деталізація усього графічного листа.	3	Поточний перегляд
30	4, 3	практичні	Екзаменаційне завдання: жива оголена постать людини з опорою на одну	2	Поточний перегляд начерків фігури людини

			ногу. Завершення роботи: тональне врівноваження, узагальнення та деталізація усього графічного листа.		
			Разом за семестр	75	Екзаменаційний перегляд

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Відмінно (90-100 балів, А): Рисунок виконано бездоганно як в цілому, так і з точки зору графічного виконання окремих його елементів та деталей:

- точне, безпомилкове розташування усього зображення та його елементів в аркуші паперу;
- визначено та передано рух зображеного об'єкту та його розташування відносно інших предметів автора;
- вірне зображення пропорційних співвідношень одного об'єкту до іншого, окремих деталей до цілого;
- точна передача конструкції об'єкту зображення, переконлива передача форми об'єктів засобами лінійної та повітряної перспективи, використанням законів світлотіні, тону і тональних співвідношень;
- висока технічна майстерність, професіоналізм.

Це найвищий рівень виконання навчального (академічного) завдання: при виконанні усіх перелічених вимог рисунок виглядає дуже майстерним, естетичним, відчувається певна натхненність при виконанні завдання.

Добре (82–89 балів, В; 75–81 балів, С). Рисунок виконано добре як з точки зору загального естетичного сприйняття, так і з точки зору графічного виконання:

- добре розташування на аркуші паперу;
- непогано передано рух зображеного об'єкту та його розташування відносно інших предметів;
- добре передано пропорційне співвідношення одного об'єкту до іншого, окремих деталей до цілого;
- проаналізовано конструкцію об'єкту засобами лінійної та повітряної перспективи;
- добре використання графічного матеріалу, висока технічна майстерність, помітні хороші навички у передачі зображення.

Добре виконаний рисунок, але є недосконалі елементи.

Задовільно (64-74 балів D; 60-63, E). Рисунок виконано достатньо непогано з точки зору графічного виконання окремих його елементів і деталей:

- непогане використання графічного матеріалу, технічна майстерність, помітні добрі навички у передачі зображення;
- непогане розташування усього зображення в аркуші паперу;
- невиразно визначено і передано рух зображеного об'єкту;
- не зовсім точне зображення пропорційних співвідношень;
- присутні помилки у передачі форми об'єктів;
- недосконале використання графічного матеріалу;

Задовільно виконаний рисунок, але помітно недосконале виконання одного або декількох елементів, порушення послідовності виконання рисунка.

Незадовільно (35-59 балів, FXF). Рисунок виконано незадовільно з точки зору графічного виконання:

- суттєві недоліки у розташуванні усього зображення в аркуші паперу;
- погано передано рух зображеного об'єкту;
- є суттєві помилки у зображенні пропорційних співвідношень;
- недосконала передача конструкції об'єкту зображення;
- слабка технічна майстерність;

Задовільно виконаний рисунок, помітно недосконале виконання одного або декількох елементів, порушення послідовності виконання рисунка.

Незадовільно (1-34 балів, F). Рисунок виконано незадовільно з точки зору графічного виконання:

- суттєві недоліки у розташуванні усього зображення в аркуші паперу;
- погано передано рух зображеного об'єкту;
- є суттєві помилки у зображенні пропорційних співвідношень;
- недосконала передача конструкції об'єкту зображення;
- слабка технічна майстерність;

Незадовільно виконаний рисунок, є суттєві порушення послідовності виконання рисунка.

СИСТЕМА БОНУСІВ

Передбачено додаткові бали за активність студента та творчий підхід під час практичних занять (1-3); виставкова діяльність та участь у фестивалях і конкурсах (5-8), участь у житті групи (1-3). Максимальна кількість балів: 10.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Наталуха І., Апальков В., Рибін С., Носань В., Ногін Р. Пластична анатомія. Підручник. За ред. проф. В. Даниленка. Харків: ХДАДМ, 2008.
2. Сенін В. П., Коваль О. В. Школа рисунку олівцем. Харків: Клуб сімейного дозвілля, 2015.
3. Чеботов І. П. Харківська школа рисунку. Харків: Софія-А, 2017.
4. Andrews, Barbara Henriksen. "Art and Ideas: Reaching Nontraditional Art Students." *Art Education* 54, no. 5 (September 2001): 33. <http://dx.doi.org/10.2307/3193933>.
5. Adams, Laurie Schneider. *The Methodologies of Art. An Introduction*. New York: HarperCollins, 1996.
6. Andrus, Lynda E. *Art projects for educators and students*. 8th ed. [Belmont, Calif.]: Thomson Wadsworth, 2007.
7. Bammes G. *Der nackte Mensch. Hand- und Lehrbuch der Anatomie für Künstler. Mit rund 170 Zeichnungen des Verfassers, zahlreichen Beispielen von Meisterwerken der bildenden Kunst, 144 Modellaufnahmen*. VEB Verlag der Kunst Dresden, 1973.
8. Berikbaev, Alisher Alikulovich. "Development of Competence Skills of Art Education Students." *International Journal of Psychosocial Rehabilitation* 24, no. 4 (April 30, 2020): 6984-88. <http://dx.doi.org/10.37200/ijpr/v24i4/pr2020514>.
9. Benjamin, Walter. *Work of Art in the Age of Its Technological Reproducibility, and Other Writings on Media* Paperback. Harvard University Press; Illustrated edition, 2008.
10. Clark, Gilbert A., Michael D. Day, and W. Dwaine Greer. "Discipline-Based Art Education: Becoming Students of Art." *Journal of Aesthetic Education* 21, no. 2 (1987): 129. <http://dx.doi.org/10.2307/3332748>.
11. Carr, Jeffrey. "Four types of art teachers for talented art students." *Roeper Review* 13, no. 2 (January 1991): 71-73. <http://dx.doi.org/10.1080/02783199109553313>.

12. Downing, Fripp Alfred. Human anatomy for art students. Mineola, N.Y: Dover Publications, 2006.
13. Goldfinger E. Human Anatomy for Artists: The Elements of Form. Oxford University Press, 1991.
14. Goldman, Paul. Looking at Prints, Drawings and Watercolours: A Guide to Technical Terms. 2nd ed. London: British Museum Press in association with the J. Paul Getty Museum, 2006.
15. Gwent College of Higher Education. Faculty of Art and Design. [Publication produced by Fine Art Students]. Newport (Gwent): Gwent College of Higher Education, 1986.
16. Frank, Whitford, and Engelhardt Julia, eds. The Bauhaus: Masters & students by themselves. Woodstock, N.Y: Overlook Press, 1993.
17. Fredericksen, Andrea, and Nick Grindle. Creating Curators: Using Digital Platforms to Help Students Learn in Art Collections. Art: Design Media Subject Centre, 2009. Web: <http://www.adm.heacademy.ac.uk/resources/case-studies/creating-curators-using-digital-platforms-to-help-students-learn-in-art-collections/index.html>.
18. Knight-Mudie, Karen, and n/a. "Attitudes towards art competitions of senior secondary art students and teachers." University of Canberra. Education, 1988. <http://erl.canberra.edu.au/public/adt-AUC20060811.154408>.
19. Leonard, Melissa M. "Motivating Students for Success in Art Education." Digital Commons @ East Tennessee State University, 2005. <https://dc.etsu.edu/etd/1048>.
20. Netto, Amelia M. "ESOL Students in the Art Room: An Art Educator's Resource Guide." Digital Archive @ GSU, 2012. http://digitalarchive.gsu.edu/art_design_theses/100.
21. Nelson, Gayle. "Perceptions About Hands-On Art Making by Non-Art Major Online Students." ScholarWorks, 2018. <https://scholarworks.waldenu.edu/dissertations/5641>.
22. Nicoladies. The Natural Way To Draw: A Working Plan for Art Study. Souvenir Press Ltd, 2008
23. Oxford Brookes University. School of Art, Publishing and Music. Fine art single field: Students' guide. Oxford: Oxford Brookes University, 1997.
24. Pointon, Marcia R. History of art: A students' handbook. 4th ed. London: Routledge, 1997.
25. Thomson, Isabelle. The Power of Art & Protest. [New York, NY]: the Calhoun School, 2014.
26. Regev, Dafna. "Art Therapy for Hospitalized Students." In Art Therapy with Special Education Students, 125–46. New York: Routledge, 2022. <http://dx.doi.org/10.4324/9781003156918-7>.
27. Saywell, Edward. A Drawing Glossary. Fogg Art Museum, 1997, <http://www.artmuseums.harvard.edu/fogg/drawingglossary.html>.
28. Schwartz, Diane C., and Darra Pace. "Students Create Art." TEACHING Exceptional Children 40, no. 4 (March 2008): 50–54. <http://dx.doi.org/10.1177/004005990804000406>.
29. Winslow V. Classic Human Anatomy in Motion: The Artist's Guide to the Dynamics of Figure Drawing.
30. Pogorelov, Viktor, Khomenko O., Nosan V., Serdiyk O., Nogin R., Zherdev V. Tvorchyi rysunok. Navchalno-naochnyi posibnyk [The Tutorial for the discipline "Drawing by speciality" for Master's degree of specialization "Creative (contemporary) drawing"]. Kharkiv: KSADA, 2020
31. Zherdev, Vitaliy, Metoduchni rekomendatsii do dustsipliny "Academichnyi rysunok" dlia spetsializatsii "Stankovyi zhyvopus ta restavratsia vutvoriv mystetstva" [Methodological recommendations for the discipline "Academic Drawing" for the specialization "Easel Painting and Restoration of pieces of arts" (Bachelors, Masters)]. Kharkiv: KSADA, 2009.

32. Zherdev, Vitaliy and Nogin, Roman, Metodichni rekomendatsii do dustsipliny "Academichnyi rysunok" dlia spetsializatsii "Monumentalnyi zhyvopus" [*Methodological recommendations for the discipline "Academic Drawing" for the specialization "Monumental Painting" (Bachelors, Masters)*]. Kharkiv: KSADA, 2010.